నిర్ణయానికి అటూ ఇటూ

సావిత్రి ఆటోలోంచి నెమ్మదిగా దిగి, అతనికి డబ్బులిచ్చి ఎదురుగా ఉన్న ఖరీదైన ఇంటివైపు కాస్త ఆశ్చర్యంగా చూసింది. కుడిచేతిలో ఉన్న చిన్న బ్యాగును ఎడం చేతిలోకి మార్చుకుని గేటు తీసుకుని లోపలికి అడుగు పెట్టింది. చక్కని పూలమొక్కలతో నిండుగా ఎంతో అందంగా ఉందా వాతావరణం. వీధి తలుపు తీసే ఉంది. కళ్ళెత్తి ఎదురుగా ఉన్న చెల్లెలు సునీతను చూడగానే ఒక్కసారి ఒళ్ళు జలదరించింది సావిత్రికి. అది ప్రేమో - జాలో - భయమో - ఏమో ఏదీ విడమర్చి చెప్పలేని ఒక భావం. ఒక బాధ ఆమెని ఒక్క క్షణం కుదిపేసింది. అంతలో సునీత అక్కని చూసి ఆశ్చర్యంతో 'రావే అక్కా! రా' అని గట్టిగా అరిచింది. సావిత్రి పరుగులాంటి నడకతో ఆమెని చేరింది. ఆసరగా ఉన్నదాన్ని వదిలేసి అక్కయ్య భుజం మీద చేతులు వేసింది సునీత. ఆమె కళ్ళలో సన్నటి కన్నీటి పొర.

"ఎన్నాళ్ళకొచ్చావే - ఇన్నాళ్ళకి నా మీద ప్రేమ కలిగిందన్నమాట - నేను గుర్తుకొచ్చానన్న మాట" సునీత గొంతు బొంగురుపోయింది. ఇద్దరూ అక్కడే ఉన్న సోఫాలో కూలబడ్డారు. సావిత్రి వెంటనే ఏం మాట్లాడలేక పోయింది.

"లక్ష్మీ! లక్ష్మీ! చల్లటి మంచినీళ్ళు పట్రా" అంటూ అరిచింది సునీత.

సావిత్రి నెమ్మదిగా గొంతు పెగల్చుకుంది. "ప్రేమలకేం బోలెడున్నాయి. గుర్తుకు రావటానికి నేను మర్చిపోతే కదా! అయినా నాకు క్షణం ఇల్లు వదిలి రావడానికి కుదరదని నీకు తెలీదా ఏం?" అని చెల్లెలివైపు నిశితంగా చూసి "ఏమిటి నువ్విలా అయిపోయావు? బొత్తిగా నడవలేక పోతున్నావా?" అంది.

"ఏం చెప్పను? నా ఖర్మ.కీళ్ళ వాతం, మోకాళ్ళ నొప్పులు అంటే ఏమో అనుకుంటారు. కానీ అడుగుతీసి అడుగు వేయలేక పోతున్నాను. ఇదిగో ఈ వాకర్ పెట్టుకుని నాలుగడుగులు వేయడమే గగనంగా ఉంది. ఎవరో ఒకరు నా కోసం ఉండాల్సిందే - ఇంట్లో ముగ్గురు పనివాళ్ళు. ఇళ్ళూ, బట్టలు, అంట్లు ఒకరు - వంటచేసి, వడ్డించడానికి మరోకామె. ఇదిగో ఈ లక్ష్మి రోజస్తమానూ నాకు సాయంగా ఉంటుంది. ప్చ్! సరేలే గాని - బావగారెలా ఉన్నారు?"

"ప్చ్! ఎలా ఉంటారు? వారమేసి రోజులు మంచం మీంచి లేవలేకపోతున్నారు. బాత్‌రూంకి కూడా పట్టుకుంటే గానీ వెళ్ళలేరు. అందుకే నీ గురించి తెలుస్తున్నా రాలేకపోయా - మరిదిగారేరి?"

"ఇప్పుడే బయటికి వెళ్ళారు. ఓ గంటలో వస్తారు." అంది సునీత

"అవునూ - బట్టల రాముడొచ్చి చెప్పాడు ఇద్దరూ వృద్ధాశ్రమంలో చేరుతున్నార్ట. నిజమేనా?" సావిత్రి గొంతులో ఒక బాధ ధ్వనించింది. వెంటనే సునీత సమాధానమూ చెప్పలేదు. తలొంచుకుంది. బాధతో ఆమె కళ్ళలో నీళ్ళూరాయి. తల కదిలిస్తే అవి జలజలా రాలుతాయి. సావిత్రి సంగతి గ్రహించింది.

"ఏమొచ్చింది? పెద్ద ఇల్లూ, వాకిలీ - డబ్బూ అన్నీ ఉన్నాయి. మీరు మిగిల్చి పిల్లలకి యివ్వాలనే బాధ లేదు. ఖర్చు పెట్టుకోండి. డబ్బు పెట్టి నౌకర్లను పెట్టుకోండి" అంది సావిత్రి.

"నిజమే అక్కా! అంతా నిజమే. నేనంటూ అస్సలు లేవలేకపోతుంటే నౌకర్లతో గడిచే మాటేనంటావా? ఎంత డబ్బు యిచ్చినా వాళ్ళు అప్పుడప్పుడు మానేస్తారు. ఆ రోజు ఇంట్లో నరకమే. తెల్లారి లేస్తూనే కాఫీ లేకపోతే ఆయనకేమో ఒకటే విసుగు. కోపం. నేను కదల్లేక పోతున్నాను. నేను లేచి పనిచెయ్యకపోతే ఇల్లెలా గడుస్తుంది? ఆయనకేమో అస్సలు పనిరాదు. స్టవ్ వెలిగించటం రాదు. పాలు కాయటం రాదు.

పట్టకారుతో గిన్నె పట్టుకోవడమే రాదు. నేనేం చెయ్యను? ఆయన లేస్తూనే కోపంతో చిందులు వేస్తుంటే నాకు ప్రాణం చచ్చిపోయినట్లుంటుంది. నేనింత దురదృష్టవంతురాలినేమో అని ఏడుస్తూ ఉంటాను. హాయిగా ఆయనకింత వండిపెట్టే అదృష్టం. ఆయనకి సేవచేసే భాగ్యం లేకపోయిందే అని కుమిలి పోతున్నాను." సునీత గొంతు పూడుకుపోయింది.

సావిత్రి నెమ్మదిగా చెల్లెల్ని వీపురాస్తూ ఓదార్చింది. పది నిముషాలకి సునీత తన బాధ నించి తట్టుకుంది.

"నా గోలకేం గానీ, నువ్వెలా ఉన్నావు? నీ ఆరోగ్యం బాగుంది కదా? బావగారు మంచంలోనే ఉన్నా, నువ్వు బాగున్నావు కనుక నీ సంసారం సజావుగా సాగిపోతోంది. నువ్వు అదృష్టవంతురాలివి. మొగుడికింత చేసి పెట్టుకోవడం కంటే ఏం కావాలి చెప్పు!"

సావిత్రి మనస్సులో ఎక్కడో సన్నటి చీపురుముల్లు గుచ్చుకున్నట్టు విల విల్లాడింది.

"ఏం అదృష్టమో - ఏం ఆరోగ్యమో - ఏమో సునీ, నీకంటే నేను ఏడేళ్ళు పెద్దదాన్ని. నాకు మాత్రం ఓపిక ఎక్కణ్ణించి వస్తుంది! గుండెల్లో బరువు - ఒకటే ఆయాసం - కాస్త పని చేస్తే ఆయాసం. ఇంట్లో పని తప్పదు. ఆయనకి సేవ తప్పదు. రాత్రి కంటిమీద కునుకు కూడా నమ్మకం లేదు. ఒక్కోసారి మంచి నిద్రలో ఉండగా 'సావిత్రి - సావిత్రీ' అంటూ పిలుస్తారు. బాత్‌రూంకి వెళ్ళాలనో - మంచినీళ్ళు కావాలనో - ఫాన్ తగ్గించమనో - దుప్పటి సరి చెయ్యమనో, అలాలేస్తే నాకు మళ్ళీ నిద్ర పట్టదు. పొద్దున్నే లేవక తప్పదు. లేస్తే నీరసం, ఎప్పుడైనా ఓ అరగంట ఆలస్యంగా లేస్తే మీ బావగారు రంకెలు వేస్తూ ఉంటారు".

"ఇంత మొద్దు నిద్రేమేటే నీకు - నాకు గాబరాగా ఉంది. తొందరగా కాఫీ కలుపు" అంటూ ఇల్లు ఎగర గొడతారు. అక్కడితో ఆగరు తెలుసా. 'నీకు నా పనులు విసుగ్గా ఉంటే ఇంత విషమిచ్చి చంపేయ్ పీడా విరగడై పోతుంది. ఏం ఫరవాలేదు. అలనాడు సావిత్రి యముడితో పోట్లాడి మొగుణ్ణి బతికించుకుంది. ఇప్పుడు నువ్వు ఆధునిక సావిత్రివి కదా యముడి దగ్గరకి పంపేయ్' ఇలా ఏవేవో మాట్లాడతారు. ఓపిక తెచ్చుకుని పని చెయ్యడమే" అంది సావిత్రి.

"అబ్బబ్బ! ఆపవే - అక్కా! పాపం ఆయన మంచంలో ఉండి ఉండి ఎంత విసిగిపోయి ఉంటారో అర్థం చేసుకోవాలి".

"అవున్లే! ఆయన విసిగిపోతున్నారు. నేనెంత అలసిపోతున్నానో ఒక్కసారి ఆలోచించి చూడు - నా అనారోగ్యం, నా శక్తిలేకపోవడం ఎవ్వరూ పట్టించుకోరు - అందరి సానుభూతి ఆయనమీదే" సావిత్రి మాటల్లో రోషం, దుఃఖం ఉన్నాయ్.

"ఎందుకు పట్టించుకోరు? అయినా నీకేమంతా అనారోగ్యం లేదుగా, నాలా మోకాళ్ళ నొప్పులతో అసలు నడవలేకపోవడం, నిలబడలేక పోవడం లేదుగా"

"అంటే - నువ్వు నిలబడలేక పోవడమొక్కటే న్యాయబద్ధమైన కారణమా" సావిత్రి సూటిగా అంది.

"మరి?!"

"నాకు గుండె దడదడ లాడినప్పుడు పడుకుంటే అరగంట వరకు లేవలేను తెలుసా".

"పోనీ ఆ తర్వాత లేస్తావుగా" సునీత రఫీమని అంది.

సావిత్రి చెల్లెలి ముఖంలోకి విస్మయంగా చూసింది. కానీ అప్పుడు సునీత అక్కవైపు చూడటం లేదు. లోపలికి చూపుతిప్పి "లక్ష్మీ" అని పిలుస్తోంది.

"లక్ష్మీ, కాస్త ఉప్మా చెయ్యి - అక్కయ్య వచ్చినప్పట్నించి కబుర్లలోనే పడిపోయాం" అంది.

సావిత్రి కూడా సర్దుకుంది."పచ్చి, మిరపకాయలు, అల్లం తరిగిపెట్టు - నేనొచ్చి చేస్తా ఉప్మా" అంది సావిత్రి.

"అక్కా! నీ చేతి వంట తిని ఎన్నాళ్లైందో" అంది సునీత ఆనందంగా.

"ఇంతకీ - మీరెళ్ళడం నిజమేనా" సందేహంగా అంది సావిత్రి.

"నిజమే. ఆయన ఎనభై వేలు ఆశ్రమానికి కట్టారు. మాకో గది ప్రత్యేకంగా ఇస్తారు. కాఫీలు, టిఫిన్లు, అన్నాలు, మందులూ, డాక్టర్లూ అన్నీ వాళ్ళే చూస్తారు. మా ఆయనకి పుస్తకాలుంటే మరేం అక్కర్లేదని నీకు తెలుసుగా".

"అదేవిట్లే 'గాలితో పాటుగా రామా హరీ వారు గారెలే తింటారు రామా హరీ' అన్నట్లుగా వట్టి పుస్తకాలతోనే సరిపోతే బాధేముంది? ఇన్ని కష్టాలెందుకు? అన్నపానాదులు కావాలి కనుకనే కదా ఈ తిప్పలు" సావిత్రి మాటలు పూర్తవుతుంటేనే సునీత గలగలా నవ్వి.

"భలే చెప్పావే అక్కా" అంది.

"బాత్ రూం ఎటూ" అంటూ సావిత్రి నెమ్మదిగా లేచింది.

❖ ❖ ❖

గొప్ప ప్రొఫెసర్ ఉద్యోగం చేసి, పుస్తకాలు రాసి, ప్రచురించి పేరు ప్రఖ్యాతులు సంపాయించి రిటైరై హాయిగా, ఆరోగ్యంగా తిరుగుతున్న వివేకానందకి భార్య సునీత మోకాళ్ళ నొప్పులతో కదలలేక పోవడం పెద్ద ఎదురుదెబ్బగా తయారైంది. అతనికి భార్య మీద ప్రేమలేదంటే అన్యాయమే. ఆమె ఓపికగా అన్నీఅమర్చి, అతన్ని ప్రేమగా

ఆదరించి, వినయంగా మాట్లాడి, సౌమ్యంగా సహకరించినంతకాలం అతను భార్యను పల్లెత్తు మాటని ఎరుగడు. సునీత కూడా భర్తని దేవుడిలా చూసుకుంటూ వచ్చింది. ఏవిటో దేవుడే వాళ్ళని చల్లగా చూడలేక పోయాడు.

'శరీర మాద్యం ఖలు ధర్మసాధనం' అని కాళిదాసు అలనాడు పార్వతిని సున్నితంగా మందలించాడు. ఆరోగ్యం జాగ్రత్త, తర్వాతే తపస్సూ అదీ అంటూ హెచ్చరించాడు. పాపం! సునీతకన్నీ తెలుసుకానీ ఆమె చేతిలో వున్న విషయం కాకుండా పోయిందీ కీళ్ళవాతం. ఏమేమి మానేయాలో డాక్టరు చెప్పగా తు.చ తప్పకుండా మానేసింది. ఒళ్ళు తగ్గించింది. కానీ మోకాళ్ళలో కీళ్ళు అరిగిపోయాయంటే ఆమేం చేస్తుంది? కటక్ కటక్ మనే శబ్దంతో, సలపరింపులతో బాధపడుతూనే, నోరు మెదపకుండా ఓపికున్నంత వరకు చేసుకుంటూ వచ్చింది.

అందరి పిల్లల మాదిరిగానే వాళ్ళ పిల్లలూ అవకాశాలొచ్చి రెక్కలు కట్టుకుని అమెరికా రివ్వున ఎగిరిపోయారు. నిజమే మరి - మనకున్న చిన్నచిన్న బాధలతో పిల్లల భవిష్యత్తు పాడుచేస్తామా!

ఈ నాలుగేళ్ళలో సునీత కనీసం క్షణకాలం కూడా నిలబడలేని స్థితికొచ్చింది. మింగే మందులు మింగుతున్నా రోగం ఎక్కడుందో అక్కడుండకుండా ముందుకు సాగుతోంది. ఆపరేషన్ గురించి ఆలోచన రాకపోలేదు. అవన్నీ వివేకానందకి విసుగు. అందుకే ప్రస్తుతం ఆ సంగతి పక్కన పెట్టాడు. అతనికిప్పుడు వెంటనే కావల్సింది జీవితం సజావుగా, వేగంగా, ఉత్సాహంగా గడపటం. అందుకే అతను ఇద్దరం "ఓల్డేజ్ హోమ్"కి వెళ్దాం అన్నాడు. సునీతకి చెప్పేందుకు సమాధానమేం లేదు. మౌనమే అంగీకారం. అతనికి పుస్తకాలంటే ఇష్టం. రాసుకోవడం అంటే ఇష్టం - మేధావులతో సంభాషణలంటే ఇష్టం - అతనికొచ్చే కీర్తి ప్రతిష్టలంటే ఇష్టం. అతనెక్కడున్నా ఇవన్నీ అతనికి కావాలి. అతనికో గది, అందులో స్నేహితులు - అతనికో షెల్ఫ్, అందులో అతనికిష్టమైన పుస్తకాలు - అతనికో మంచం దానిమీద మెత్తని పరుపు - అతనెక్కడ ఉన్నా అతని ప్రపంచం అతనితో ఉంటుంది.

సునీతకి ఆ యిల్లంటే ఎంతో ఇష్టం. పిల్లల ఆటపాటలతో అలరారిన ఆ యిల్లంటే ఆమెకి స్వర్గం. ఆ పూల మొక్కలంటే ప్రాణం. ఆ మల్లెలు, ఆ జాజులు, ఆ కనకాంబరాలు, ఆ చామంతులు ఆ పూలంటే ప్రాణం. కానీ వీటివేటినీ ఆమె నిలబెట్టుకోలేదు. తనతో తీసుకెళ్ళలేదు. ఎన్నోసార్లు సునీత అనుకుంది. తన భర్త కాస్తసహకరిస్తే తన అందమైన ప్రపంచాన్ని నిలబెట్టుకోగలదు.

కానీ మగవాడిగా అతనికా అవసరం లేదు. వేడి వేడి ఉప్మా ప్లేట్లలో పెట్టి తెచ్చింది సావిత్రి. ఆమె వెనకాలే లక్ష్మి గాసులతో మంచినీళ్ళు పెట్టి వెళ్ళిపోయింది.

"మరిప్పుడు బావగారి దగ్గరెవరున్నారు" అంది సునీత.

"మొన్న విజ్జీ వచ్చింది. వాళ్ళన్నయ్యను చూద్దామని - ఓ వారం ఉంటానని చెప్పింది. నేను అడిగాను. ఒక్కసారి మా సునీని చూసివస్తా మీ అన్నయ్య దగ్గరుంటావా అని - అలాగే వదినా పాపం సునీతస్సలు నడప లేక పోతోందిట అంది - నేను సరేనని అన్ని సర్దుబాట్లు చేసి ఒక్క రోజుకోసం ఇలా వచ్చాను'.

"అదేమిటే ఒక్కరోజేనా"

"ఇంకా నయం. మా ఆడపడుచుల్లో ఆ పిల్లకొక్కత్తే కాస్తమంచిది పాపం! అడగ్గానే సరేనంది".

ఇద్దరు ఉప్మా ఊదుకుంటూ తింటూ కాసేపు మరేం మాట్లాడకుండా కూర్చున్నారు.

"ఈ ఇల్లు ఏం చేస్తారు?"

"అద్దెకిచ్చేశాం - నెలకి పదివేలు - ఫస్టుకొచ్చి చేరుతారు"

వివేకానంద వస్తూనే వదినగారిని పలకరించి క్షేమ సమాచారాలు అడిగాడు. నాలుగు రోజుల్లో తనూ, సునీత "ఓల్డేజ్ హోమ్"కి వెళ్ళిపోతున్నట్లుగా ఆనందంగా చెప్పాడు.

"అదేదో వేరే చోటుగా బాధపడాల్సిందేమీ లేదు. మనకి చేతకానప్పుడు అదే మార్గం. ఆలనాపాలనా ఉంటుంది. ఆడది ఇంట్లో ఆరోగ్యంగా తిరుగుతూ, పని పాటలు చేసుకోలేకపోతే ఎంత నరకమో నాకిప్పుడు అర్థమౌతోంది" అంటూ వివేకానంద కలుపుగోలుగా మాట్లాడాడు.

ఎప్పుడో ఈ వివేకానంద నోటివెంటనే విన్న మాటలే సావిత్రికి గరగర మంటున్న పాత సినిమా డైలాగుల్లా చెవిలో వినిపించటం మొదలయ్యింది.

"తిండి యొక్క పక్క వెలితిగా దినగవలయు
చెప్పకయే ఇంటి పనుల జేయవలయు
ఊరికే కొట్టినను పడియుండవలయు
ఇట్టి కన్యను వెతికి గ్రహింపవలయు".

-అంటూ ఇల్లెగిరిపోయేలా, రాగయుక్తంగా నవ్వుతూ అతను చదివిన కాళ్ళకూరి నారాయణరావుగారి పద్యం గుర్తుకొచ్చింది సావిత్రికి. అతని వాక్చాతుర్యంతో

చుట్టూ బంధువుల్ని కూర్చోబెట్టుకుని అలరించిన రోజులు మనసులో మసగ వేస్తున్నాయి.

❖ ❖ ❖

"నీ చెల్లిలి ఖర్మకాలి, కాళ్ళు పడిపోయి, వాళ్ళు వృద్ధాశ్రమంలో చేరుతున్నారు. నీకేం పోయే కాలం వచ్చిందే? నువ్వు బాగానే ఉన్నావుగా – పని చేస్తున్నావుగా" మంచంలోంచి మహర్షి అరుస్తున్నాడు.

"చేస్తున్నాను అంటే విధిలేక, తప్పనిసరై చేస్తున్నా – నిన్న డాక్టరేం చెప్పాడు? హార్ట్ ఎన్‌లార్జ్‌మెంట్ అయ్యింది.... విశ్రాంతిగా ఉండమనలేదూ?" సావిత్రి సాగదీస్తూ చెప్పింది.

"అవును! ఆ గుప్పెడు మెతుకులు నువ్వు వండి పడేశాక నీకు విశ్రాంతిగాక పనేం చచ్చింది?"

"నాకెంత బాధ ఉందో మీకెంత చెప్పినా అర్థం కాదు".

"ఎందుక్కాదు! అదుగో మీ చెల్లెలి కాపురం చూసాక నీకీ పాడు బుద్ధి పుట్టింది. నాకీ యింట్లోనే బావుంటుంది. నా జీవితం ఇక్కడే వెళ్ళిపోవాలి. నేనెక్కడికీ రాను. ఇదే నా నిర్ణయం. నువ్వేం చేసుకుంటావో చేసుకో" మహర్షి వంట్లో శక్తితగ్గినా కంఠం కంచు కంఠమే.

సావిత్రేమీ మాట్లాడలేదు. అతనికున్న ఆ నిర్ణయించే అధికారం గురించే ఆలోచిస్తోంది. అతనే మళ్ళీ అందుకున్నాడు.

"నువ్వు చేసుకున్న పుణ్యం వల్ల నీ మొగుడుకింత చేసుకోగలుగుతున్నానని గ్రహించు. అదే నీ చెల్లెలు ఆ మాత్రం చేసుకోలేక అఘోరిస్తోంది".

"ఇంక – నా గుండెలో ఊపిరున్నంత కాలం ఇలా చాకిరీ చేస్తూ ఉండాల్సిందే – ఒక్కసారే విశ్రాంతి" సావిత్రి నీరసంగా అన్నప్పటికీ కాస్త గట్టిగానే ఉంది.

"ఎవరికే నువ్వు చాకిరీ చేస్తున్నది? ఎవరికీ? కట్టుకున్న మొగుడికేనా – అంత మాత్రానికలా చచ్చిపోతావేం?"

ఈ వాదన ఎప్పటికీ తేలేది లేదని, తేలేదికాదని సావిత్రి గ్రహించింది. ఆమె గుండె బాగా బరువెక్కింది. అక్కడే ఎడం చేత్తో గుండె అదుముకుంటూ చతికిలబడింది.

కోర్టు బోనులాంటి 'యు' ఆకారం వాకర్ పట్టుకుని నెమ్మదిగా గెంతుకుంటూ న్యాయం కోసం సునీత ప్రపంచం అంతా తిరుగుతున్నట్లు కనిపిస్తోంది సావిత్రికి. ఆ దృశ్యానికీ నేపథ్య సంగీతంలా మహర్షి మాటలు దూరంగా వినిపిస్తూ సాగుతూనే ఉన్నాయి.

(పత్రిక మాసపత్రిక డిశంబరు 2001)